

וְהָיָה בָּאָדָם יֵשׁ מִיְּנֵי כַחוֹת יֵשׁ כַחוֹת אֲשֶׁר הָמָּה בְּכָל הָאָדָם כְּמוֹ
 תַאֲוֹת הָאֲכִילָה, וְאַהֲבַת הַבְּנִים*, אֵךְ אֵינָם שְׁוִים בְּכָל הָאָדָם
 בָּרַב אוֹ בְּמַעַט, וְיֵשׁ כַחוֹת אֲשֶׁר אֵינָם בְּכָל הָאָדָם, וְיֵשׁ אֶחָד אֲשֶׁר
 יִמָּצְאוּ בוֹ הַכֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד, וְיֵשׁ אֶחָד אֲשֶׁר לֹא יִמָּצְאוּ בוֹ מְאוּמָּה
 מִהַכַּחוֹת הָהֵם כְּמוֹ לְמַשָּׁל אַהֲבַת הַמָּמוֹן, יֵשׁ אָדָם אֲשֶׁר אוֹהֵב כֶּסֶף
 לֹא בַעֲבוּר הַתַּכְלִית אֲשֶׁר יִשָּׁג מֵהֶם לְקִנּוּת לוֹ כָּל צָרְכָיו כִּי אִם
 יֵאָהֵב הַכֶּסֶף בַּעֲצָם, וְהַבְּחִינָה לָזֶה כִּי אֵךְ כֶּאֱשֶׁר צָבַר כְּעַפְרָה כֶּסֶף
 לֹא יוֹצִיאֵם אֵךְ לְצָרָךְ דְּבָרִים הַהִכְרָחִיִּים לוֹ מְאֹד וְלֹא לְשׁוּם תַּעֲנוּג,
 וְיֵשׁ אָדָם אֲשֶׁר עֵצָם הַמָּמוֹן לֹא יֵאָהֵב כָּלָל וְהַבְּחִינָה הוּא לְהִפָּךְ כִּי
 אֵךְ אִם לֹא מָצָא יָדוֹ עֵשֶׂר בְּכָל זֶה גַם עַל כָּל תַּעֲנוּג קָטָן לֹא יִקְמֹץ
 מִמּוֹנוֹ וְיוֹצִיא כֶּסֶפוֹ, וְכָכָה יִמָּצָא גַם בְּשָׂאֲרֵי כַחוֹת הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ
 הַקִּנְיָאָה, שִׁנְאָה, נִצְחוֹן וְדוּמִיָּהֶם. וְלָכֵן מִמַּעֲשֵׂה אַבְרָהָם אֲבִינוֹ נוֹכַל

* וְהָיָה בְּכַתְּבוֹת (מ"א ב') אָמְרוּ עַל מִי שֶׁלֹּא רָצָה לְזוֹן אֶת בְּנָיו הַקֹּטָנִים
 עוֹרְבָא בְּעֵי בְנֵי וְהָיָה גִבְרָא לֹא בְּעֵי בְנֵי. אָמְנָם אֵין הַפְּנִיָּה שֵׁם כִּי יִמָּצָא
 אִישׁ אֲשֶׁר אֵין לוֹ כָּלָל אַהֲבַת הַבְּנִים, כִּי אִם לְפַעֲמִים יָבוֹא כַח אַחֵר הַיּוֹתֵר
 גָּדוֹל אֲצִלוֹ מִכַּח אַהֲבַת הַבְּנִים וְיִדְחָה הַכַּח הַהוּא מִלְּפָנָיו, כִּי יֵשׁ בְּכַחוֹת
 הַנֶּפֶשׁ כַחוֹת מִתְחַלְפוֹת וּמִתְנַגְּדוֹת לְפַעֲמִים זֶה אֶת זֶה, לְמַשָּׁל, אִם יֵשׁ אָדָם
 שְׂרוּדָף אַחֵר הַכְּבוֹד וְלִהְרָבוֹת כְּבוֹדוֹ נִדְרָשׁ לְהוֹצִיא מִמּוֹן הַרְבֵּה, וְחֻמְדַּת
 הַמָּמוֹן גָּדְלָה אֲצִלוֹ מִחֻמְדַּת הַכְּבוֹד אִזּוֹ נִדְחָה הַכְּבוֹד מִפְּנֵי הַמָּמוֹן, וְאִם גָּדְלָה
 אֲצִלוֹ חֻמְדַּת הַכְּבוֹד יוֹתֵר אִזּוֹ נִדְחָה הַמָּמוֹן מִפְּנֵי הַכְּבוֹד, עַל כֵּן כֶּאֱשֶׁר רָאָה
 אִישׁ אֲשֶׁר אַהֲבַת הַמָּמוֹן הָיָה גָּדוֹל מְאֹד בְּעֵינָיו מְאַהֲבַת הַבְּנִים וְלֹא רָצָה
 לְזוֹן אֶת בְּנָיו וְאַהֲבַת הַמָּמוֹן הִכְרִיעָה כָּל כָּךְ אֶת אַהֲבַת הַבְּנִים לְהִתְאַכְזֹר עוֹד
 עֲלֵיהֶם לְבָלִי לְפָרָנָסָם, עַל כֵּן בְּצִדָּק אָמְרוּ עָלָיו (שֵׁם) עוֹרְבָא בְּעֵי בְנֵי כו', כִּי
 הַבְּעָלִי חַיִּים לֹא יִשְׁנֶה אֶת תַּפְקִידָם וְלֹא יִשְׁחִיתוּ אֶת הַכַּחוֹת אֲשֶׁר הִטְבִּיעַ
 בָּהֶם הַיּוֹצֵר, וְהָאָדָם הַזֶּה בָּרַע בְּחִירְתוֹ הַשְּׁחִית אֶת כַּח הָאַהֲבָה לְבָנָיו אֲשֶׁר
 הִטְבִּיעַ יוֹצֵר הָאָדָם בְּנִפְשׁוֹ, וְכִדִּי בְּזִיוֹן לְפָנָיו.

לשפט רק על כחות הנפש אלה הנמצאים בכל האדם פאקבת
הבנים, אשר אלה גם בהצדיק פאברהם לא יכלו הפנימיות להיות
מתקנים בתכלית גדול [פמבאר בהערת המוציא לאור (אות ה')]:

(ח) אמנם בכחות הנפש, אלה אשר ישנם אף בקצת בני אדם
ובקצתם אינם באלה הכחות אף במי שיש לו הכחות
האלה מלידה יכול האדם הנעלה בצדקתו על ידי התורה והיראה
לשנות הפנימיות מן הקצה אל הקצה. [ובזה יבאר אולי דברי
הגמרא בחלין (ה' ב') הצדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה
על ידם. וכתבו התוספות שם (ד"ה צדיקים) דזהו דוקא במידי
דאכילה ולא במידי אחרים, והטעם הוא לפי זה יען ענין תאות
אכילה הוא דבר השוה לכל נפש, ובכחות הכוללים את כל בני
האדם אין בכח האדם לתקן את הפנימיות בשלמות, ודרך
השגיאה לבוא רק בפנימיות אשר בהם רק להקדוש ברוך הוא
להיות בעזרו, על כן העמיד ויסד הקדוש ברוך הוא שאם האדם
צדיק באמת לא יקרה לפניו שגיאה מהפנימיות, אבל בענינים
אחרים אשר יש בכח האדם לשנותם בשלמות מטל על האדם
לתקן בעצמו גם אם לא יהיה נעזר מאת הקדוש ברוך הוא, על כן
יוכל לבוא שגיאה גם להצדיק כל זמן שהפנימיות לא נתקנו
אוצר החכמה
בשלמות]:

(ט) ויש לנו לדעת כי הכחות הפנימיות והחיצוניות נבדלים המה
אצל בני אדם, לפעמים יהיה באדם אחד החיצוניות
טובות מאד והפנימיות רעות מאד ולפעמים להפך, כי הנה
החיצוניות עקר יסודם הוא החנוך, האיש אשר נתגדל ונתחנך אצל
הורים ומורים ישרים ויראי חטא ובמקום אשר גם אנשיו יראי
חטא המה על ידי זה נעשו גם החיצוניות שלו על דרך המוסר
והצדק, אמנם הפנימיות שלו יכולים להיות עוד ברע יען המה בו
מלדה וכל זמן אשר החיצוניות שלו הטובים עוד לא פועלו פעלה